

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ІНТЕРЕСУ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СТУДЕНТІВ ВНЗ

У статті визначено й охарактеризовано комплекс педагогічних умов, що сприяють ефективному розвитку інтересу до професійної діяльності в студентів ВНЗ у процесі професійної підготовки.

Ключові слова: педагогічні умови, розвиток інтересу, професійна діяльність.

Інтерес допомагає зв'язувати особисті й соціальні цінності, оскільки людина вибирає з усього різноманіття цінностей тільки особистісно значущі. Із цього випливає висновок, що розвиток і розширення кола інтересів особистості є найважливішим завданням освіти взагалі й професійної освіти зокрема, оскільки чим ширше коло інтересів особистості, тим більше цінностей вбере вона в процесі розвитку.

Реалізація процесу розвитку інтересу до професійної діяльності можлива при виконанні певних умов організаційного, дидактичного й виховного характеру. Визначення комплексу цих умов і є **метою статті**.

У педагогічній літературі існують різні підходи до визначення поняття “умови”. Наведемо деякі з них. Так, М. Зверєва бачить в умовах змістовну характеристику компонентів, що конструюють педагогічну систему. Як компоненти вона виділяє зміст, організаційні форми, засоби навчання й характер відносин між педагогом і його вихованцями [2, с. 29]. А. Наїн визначає педагогічні умови як сукупність об'єктивних можливостей змісту, форм, методів, засобів і матеріально-просторового середовища, спрямованих на вирішення поставлених завдань [5, с. 44].

Педагогічні умови розглядаються також як результат цілеспрямованого відбору, моделювання й застосування елементів змісту, методів, прийомів, а також організаційних форм навчання для досягнення дидактичних цілей [4, с. 23].

Педагогічні умови являють собою об'єктивні й суб'єктивні передумови реалізації мети професійної освіти; комплекс організаційних, дидактичних і виховних заходів, реалізація яких приведе до розвитку інтересу до професійної діяльності в студентів, що, у свою чергу, дасть можливість забезпечити високий рівень підготовки фахівців.

У психолого-педагогічній літературі формування й розвиток інтересу вважається принципово можливим.

Аналізуючи літературу, можна виділити найбільш докладно розроблені педагогічні умови формування інтересу в студентів до пізнавальної діяльності. До них належать насамперед:

- відпрацьовування у студентів активної навчальної діяльності в єдності її компонентів (розуміння навчального завдання; здійснення активних дій, дій самоконтролю й самооцінки);
- орієнтація студентів на способи діяльності та їхнє перетворення;
- становлення мотиваційної сфери (змісти, мотиви, цілі, емоції);
- використання проблемного навчання з метою активізації пізнавальної діяльності [2; 4].

Однак ці умови не повною мірою враховують особливості професійної освіти, її ціннісне значення для особистості й не повністю відповідають сучасній парадигмі професійної освіти.

Беручи до уваги взаємозв'язок інтересів і діяльності, інтересів і потреб, інтересів і мотивів можна з певним ступенем точності судити про рівні розвитку інтересу до професійної діяльності в студентів, вивчаючи мотиви навчання у педагогічному ВНЗ, ставлення студентів до самостійної пізнавальної діяльності та ін.

Дослідження емоційного ставлення студентів до навчального процесу в праці Е. Кузьменко показало, що тільки 23,4% опитаних студентів спонукає відвідувати заняття наявністю навчально-пізнавального інтересу. Значна частина респондентів відвідує навчальні заняття з більш прагматичних причин: необхідність складання іспитів, заліків, контроль за присутністю студентів на заняттях тощо. Це сполучається з уявленням викладачів про портрет сучасного покоління студентів за їх ставленням до навчання: 70,8% опитаних викладачів відзначили таку узагальнену рису студентства, як прагматизм, і лише 16% – захопленість [3, с. 50].

Вивчення цієї проблеми фахівцями у ВНЗ свідчить, що багато студентів вступають до ВНЗ, керуючись утилітарними мотивами: відстрочка від армії, бажання одержати диплом. Це дає змогу зробити висновок про несформованість у студентів навичок навчально-пізнавальної діяльності, відсутність ціннісного ставлення до професійної освіти й особистісної зацікавленості студентів у навчанні. На це так само впливає й той факт, що навчальний план включає, крім спеціальних, загальнонаукові й загальнопрофесійні дисципліни. Зв'язок цих дисциплін зі спеціальністю та їхня значущість для професійної діяльності не повною мірою усвідомлюються студентами.

Необхідно виділити такий комплекс педагогічних умов розвитку інтересу до професійної діяльності в студентів педагогічного ВНЗ:

- орієнтація студентів у цінностях професійної освіти;
- формування професійно-ціннісних орієнтацій студентів;
- участь майбутнього фахівця в професійно-ціннісній діяльності в процесі професійної підготовки;
- використання технологій розвитку творчих педагогічних здатностей студентів.

Освіта, у тому числі й професійна, покликана допомогти молодій людині самовизначитися у навколишньому світі; у системі суспільних норм і цінностей. Професійна освіта – це процес і результат становлення людини як професіонала, її залучення у систему професійних відносин і професійної діяльності. Вона припускає визначення й прийняття студентом цінностей і змістів професійної діяльності, усвідомлення себе суб'єктом цієї діяльності, проектування цілей свого професійного розвитку й кар'єри, оволодіння способами їхнього досягнення.

Процес професійної освіти як процесуальна система має два аспекти. Один із них пов'язаний з оволодінням знаннями, уміннями й навичками, необхідними для успішної професійної діяльності. Інший – з осмисленням їхньої цінності для розвитку особистості й майбутньої професійної діяльності.

Дослідження процесу розвитку інтересу до професійної діяльності в студентів педагогічного ВНЗ вимагає з'ясування того, що варто розуміти під цінностями професійної освіти й професійної діяльності.

До професійно-трудових цінностей з позиції моральності належать сумлінність, діловитість, знання, обов'язковість, порядність, чесність; з позиції пі-

знавальних цінностей – знання, істина, точність, уміння, цілеспрямованість; з погляду трудових і професійних цінностей – діловитість, знання, професіоналізм, працьовитість, цілеспрямованість; загальнолюдськими цінностями в цьому аспекті є повага до результатів людської праці [1].

Перераховані пізнавальні цінності поділяються на дві більші групи. Першу групу становлять цінності-цілі (термінальні цінності), які визначають зміст людської діяльності й направляють її. Другу групу становлять цінності-засоби (інструментальні цінності), за допомогою яких формуються термінальні цінності.

Таким чином, пізнавальні цінності – це система субординованих знань і способів пізнавальної діяльності, здатних задовольнити пізнавальні потреби. Цінності відображають ставлення людини до світу, вони динамічні, змінюються залежно від її потреб; соціальні цінності домінують як у міжособистісних, так і в суспільних відносинах.

Інтерес, як початкова стадія пізнання, виникає зі співвідношенням пізнавальної потреби з об'єктом пізнання. На наступній стадії йде вибір засобів пізнання. І тільки на подальших етапах відбувається задоволення пізнавальної потреби й оцінювання її задоволення.

Орієнтація студентів у цінностях професійної освіти означає формування в студентів системи пізнавальних цінностей. Тільки за наявності цих цінностей можливо подальше формування професійних цінностей і, отже, розвиток інтересу до професійної діяльності. Наявність у структурі особистості пізнавальних цінностей забезпечує прагнення людини до подальшої самоосвіти, саморозвитку й професійного зростання.

Ціннісні орієнтації як процесуальна сторона професійної освіти виконують такі функції, як формування професійної спрямованості, цінних професійних якостей особистості; вибір засобів і методів у досягненні особистісно-цінних, у тому числі й професійних цілей; регулювання поведінки й ставлення студентів до процесу професійної підготовки, до його учасників і до самого себе [1].

Розвиток інтересу до професійної діяльності неможливо здійснювати, не забезпечуючи особистої участі майбутніх фахівців у професійно-ціннісній діяльності в процесі професійної підготовки.

Формування у студентів системи пізнавальних цінностей на початковому етапі професійної підготовки (етапі професійного відбору) стає початковою стадією розвитку інтересу до професійної діяльності в студентів, оскільки ціннісні орієнтації як складова світогляду особистості забезпечують їй високий рівень адаптації до сучасних умов. Цінність освіти взагалі й професійної освіти зокрема виступає як індивідуально-мотивовані ставлення студентів до рівня власної освіти, що стимулює їхню подальшу самоосвіту й саморозвиток. Тільки за наявності системи пізнавальних цінностей можливе формування професійно-ціннісних орієнтацій, які, нашаровуючись, забезпечують розвиток інтересу до професійної діяльності, активізуючи професійно-особистісний розвиток майбутніх фахівців.

У свою чергу, реалізація цих умов можлива в тому випадку, якщо в процесі професійної підготовки студенти беруть участь у діяльності, що забезпечує орієнтацію в пізнавальних і професійних цінностях, оскільки саме діяльність є тим механізмом, котрий забезпечує розвиток особистості. При цьому вибір системи методів, форм і засобів для реалізації процесу розвитку інтересу до професійної діяльності забезпечується використанням певних педагогічних технологій.

Висновки. Таким чином, комплексом педагогічних умов розвитку інтересу до професійної діяльності є: наведення ціннісних орієнтацій студентів у

цінностях професійної освіти; формування професійно-ціннісних орієнтацій; участь майбутніх фахівців у професійно-ціннісній діяльності; застосування технологій розвитку творчих педагогічних здатностей студентів. Виділені педагогічні умови взаємозалежні й взаємозумовлені.

Список використаної літератури

1. Дуранов М.Е. Исследовательский подход к профессионально-педагогической деятельности / М.Е. Дуранов, А.Г. Гостев. – Челябинск : ЧелГУ, 1996. – 72 с.
2. Зверева М.В. О понятии “дидактические условия” // Новые исследования в педагогических науках / М.В. Зверева. – М. : Педагогика, 1987. – № 1 (49). – С. 29–32.
3. Кузьменко С.В. Совершенствование управления процессом подготовки профессионально-мобильного специалиста : дис. ... канд. пед. наук / С.В. Кузьменко. – Магнитогорск, 2000. – 139 с.
4. Маркова А.К. Психология труда учителя : кн. для учителя / А.К. Маркова. – М. : Просвещение, 1993. – 190 с.
5. Наин А.Я. Проблемы развития профессионального образования; региональный аспект / А.Я. Наин, Ф.Н. Ключев. – Челябинск : Изд-во Челяб. ин-та разв. проф. образов., 1998. – 264 с.

Стаття надійшла до редакції 16.08.2012.

Гусак О.Г. Педагогические условия развития интереса к профессиональной деятельности у студентов вузов

В статье определяется и характеризуется комплекс педагогических условий, способствующих эффективному развитию интереса к профессиональной деятельности у студентов вуза в процессе профессиональной подготовки.

Ключевые слова: педагогические условия, развитие интереса, профессиональная деятельность.

Husak O. Pedagogical conditions for the development of the interest to the professional activity of higher school students

In this article is determined and characterized the complex of the pedagogical conditions promoting effective development of interest to professional work at students of high school during professional training.

Key words: pedagogical conditions, development of interest, professional occupation.